

A TÁRSADALMI MARGÓN TÚL

az átmeneti hajléktalanszállók építészeti-rehabilitációs lehetőségeinek vizsgálata

Öcsi Gabriella

Témavezető: Vincze László DLA

Mestermunka:
White House irodaház meglévő épületrész rehabilitációja
Budapest, Váci út 47.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Építészmérnöki Kar
Építőművészeti Doktori Iskola

Tézisfüzet 2023

A TÁRSADALMI MARGÓN TÚL

az átmeneti hajléktalanszállók építészeti-rehabilitációs lehetőségeinek vizsgálata

Öcsi Gabriella

Témavezető: Vincze László DLA

Mestermunka:

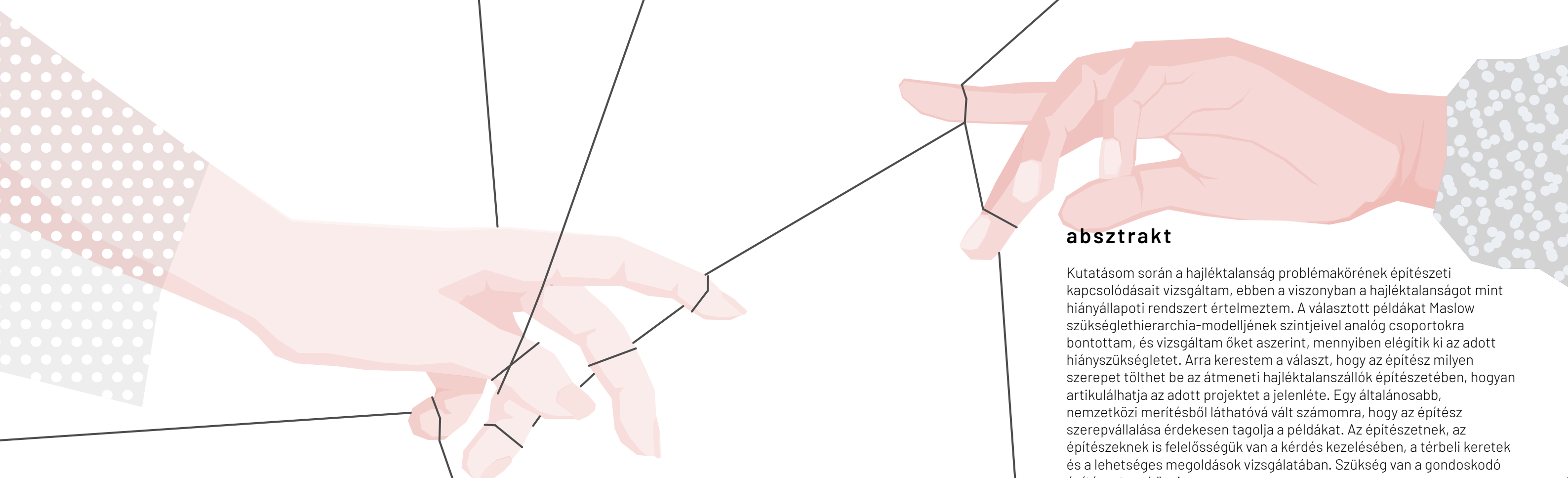
White House irodaház meglévő épületrész rehabilitációja
Budapest, Váci út 47.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Építészmérnöki Kar
Építőművészeti Doktori Iskola

Tézisfüzet 2023

„A szolidaritás az egyik legbecselesebb érték. Abban a pillanatban,
amikor elindul az eróziója, mindannyian a vesztes oldalra kerülünk.”

Orvos-Tóth Noémi¹

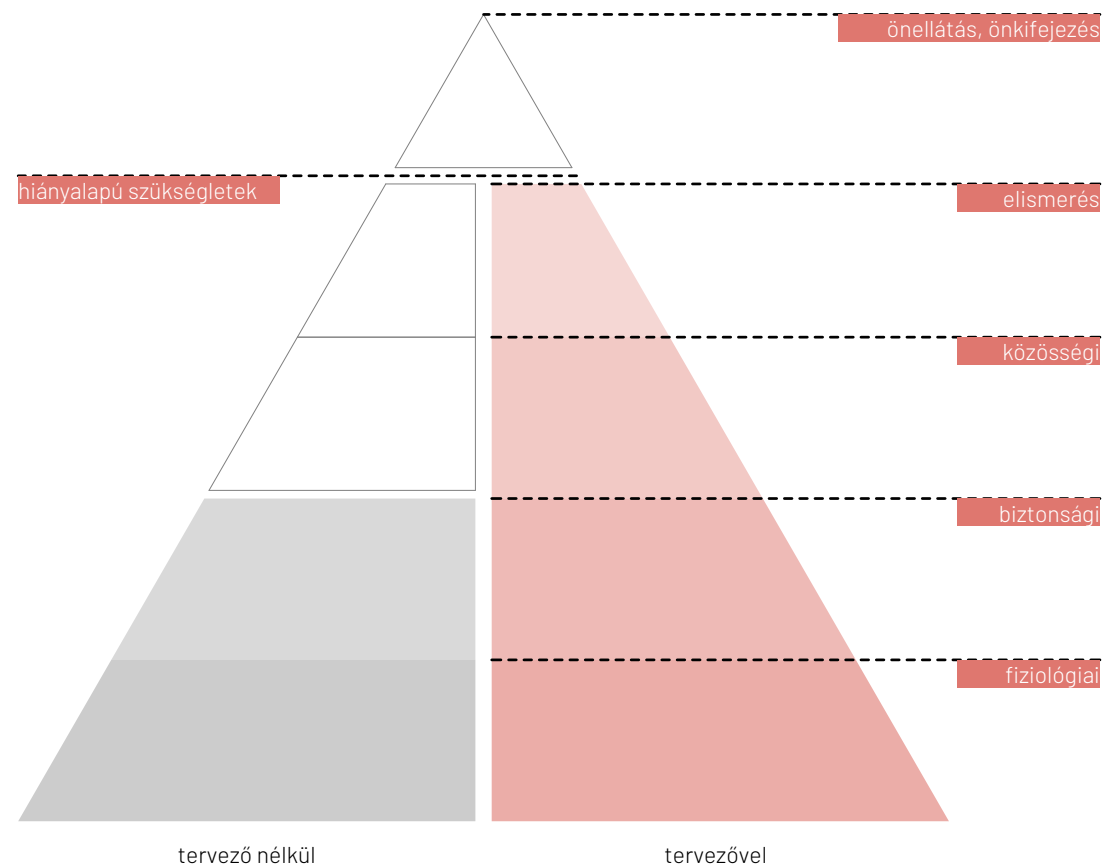

absztrakt

Kutatásom során a hajléktalanság problémakörének építészeti kapcsolódásait vizsgáltam, ebben a viszonyban a hajléktalanságot mint hiányállapotú rendszert értelmeztem. A választott példákat Maslow szükséglethierarchia-modelljének szintjeivel analóg csoportokra bontottam, és vizsgáltam őket aszerint, mennyiben elégítik ki az adott hiányszükségletet. Arra kerestem a választ, hogy az építész milyen szerepet tölthet be az átmeneti hajléktalanszállók építészetében, hogyan artikulálhatja az adott projektet a jelenléte. Egy általánosabb, nemzetközi merítésből láthatóvá vált számomra, hogy az építész szerepvállalása érdekesen tagolja a példákat. Az építészetnek, az építésznek is felelősségük van a kérdés kezelésében, a térbeli keretek és a lehetséges megoldások vizsgálatában. Szükség van a gondoskodó építészet eszközeire.

Ezzel a szemlélettel ellentétes képet mutatott a magyarországi infrastruktúra kialakítása, amiben az érdemi építészeti jelenlét hiánya mutatkozott. A megrendelői szemlélet elmaradására utal, hogy a cél még mindig a minimumra való törekvés, amivel nehezen egyeztethető össze a gondolatiság és a minőségi építészet. **A szükséghelyzet ma már nem szabad, hogy szükségmegoldásokat vonjon maga után.** Mivel az elmúlt harminc évben Budapesten nem épült hajléktalanszálló, és a jelenleg működő átmeneti szállások jelentős többsége is elfogadhatatlan állapotú, a meglévő állomány átfogó szemléletű rehabilitációja égetően fontos feladat. Sokan még a kriminalizáltság ellenére is inkább az utcát választják a rossz állapotú szállók helyett. A meglévő infrastruktúra rehabilitálása nagy mértékben befolyásolni tudná az egyén visszailleszkedésre való motivációját. Az emberi és építészeti rehabilitáció a hazai helyzetkép alapján szorosan összekapcsolható.

1: ORVOS-TÓTH, Noémi: *Szabad Akarat*.
Budapest: Jelenkor Kiadó, 2021, 216.

a szükséglet-hierarchia elmélet analógiája az építészetben

Az átmeneti hajléktalan szállók építészetét a szükséglet-hierarchia elmélettel összefüggésben vizsgáltam. A kutatás során, a Maslow-piramis analógiája szerint csoportosítva a különböző igényszinteket kielégítő épületeket, bebizonyosodott, hogy az elméleti szintek adaptálhatók az építészeti térhasználatra, amely ezáltal az egyén, az intézmény és a környezet privat- és közösségi tereinek kapcsolati rendszereit, hierarchiáját, minőségeit tematizálja.

A kutatás során a térhasználat szerint az alábbi, Maslow-elmélettel analóg szinteket állapítottam meg:

- 1/ fiziológiai szükségletek szintje - alapvető védelmi funkció tere
- 2/ biztonsági szükségletek szintje - privat szféra tere
- 3/ közösségi hovatartozás szükségletének szintje - differenciált közösségi terek
- 4/ elismerés iránti szükséglet szintje - foglalkoztatás terei

↓02 Reed Watts Architects
Commonweal Pods
alvómodulok

építészeti szerepvállalás

A nemzetközi példák elemzésével megállapítható, hogy akár a minimum szükségleteket kielégítő szinteken is tetten érhető az átfogó szemléletű tervezés.

A megfelelő téri elrendezés és az egyszerű, de színvonalas épített környezet pozitív befolyással bír a használóira. Az átgondolt, tervezett megoldások korszerű, tartósabb és gazdaságosabb körülményeket biztosítanak. Az építész szerepe abban rejlik, hogy az adott téri situációkon miként tud javítani, vagy hogyan tud a különböző igényszinteknek megfelelően egy támogató épített környezetet létrehozni, hogyan tudja az egyén, az intézmény és a környezet privát- és közösségi tereinek kapcsolati rendszereit, hierarchiáját, minőségeit tematizálni, artikulálni.

←03 Dózsa György úti átmeneti
hajléktalanszálló
Budapest
egyszemélyes lakószoba

tézis 03

a szükséghelyzetre nem szükségmegoldások kellenek

Ahhoz, hogy érdemi építészeti megoldásokkal segítsük a hazai szociális projekteket, a megrendelői szemléletnek is változnia kell.

Nem elegendőek az eseti szükségmegoldások, a minimumra való törekvéssel nem fér össze a gondolatiság és a minőségi építészet. Nem egyszerűen fizikai lakhatásra van szükség, hanem ennek társulnia kell a szociális, támogató háttérrel - ami maga után vonja az ennek befogadására is képes tereket. Az átgondolt, tervezett megoldások korszerű, tartósabb és gazdaságosabb lakhatást biztosítanak.

FIRMITAS UTILITAS VENUSTAS

az ember és az épület rehabilitációja

A meglévő infrastruktúra rehabilitálása nagy mértékben befolyásolja az egyén visszailleszkedésre való motivációját.

A humán és az építészeti rehabilitáció a magyarországi helyzetkép alapján szorosan összekapcsolódik. Mivel itthon az elmúlt harminc évben nem épült hajléktalanszálló, és a meglévő épületállomány jelentős többsége is leromlott állapotú, égetően szükség van ezek átfogó szemléletű rehabilitációjára. Ez mind pozitív, mind negatív irányban érvényesül: a rendezett körülményeket az egyén megbecsüli, és ezáltal saját magát is megbecsültnek érzi. Egy elavult, leromlott állapotban lévő szálló nem készlet változásra, fejlődésre, épp ellenkezőleg. A lakók elemei érdeke, hogy olyan környezetben élhessenek, ami elősegíti a saját rehabilitációjukat.

A környezet komplex hatással van a használókra, egyes cselekvéseket meghív magához, míg másokat lefojt. Egy építészeti szempontból megújult épület a rehabilitáció első lépése lehet, ami pozitív hatást gyakorol az emberek társadalomba történő visszailleszkedésére.

←04 Peter Barber Architects Ltd.
Mount Pleasant hajléktalanszálló
London
meglévő környezetbe illesztés

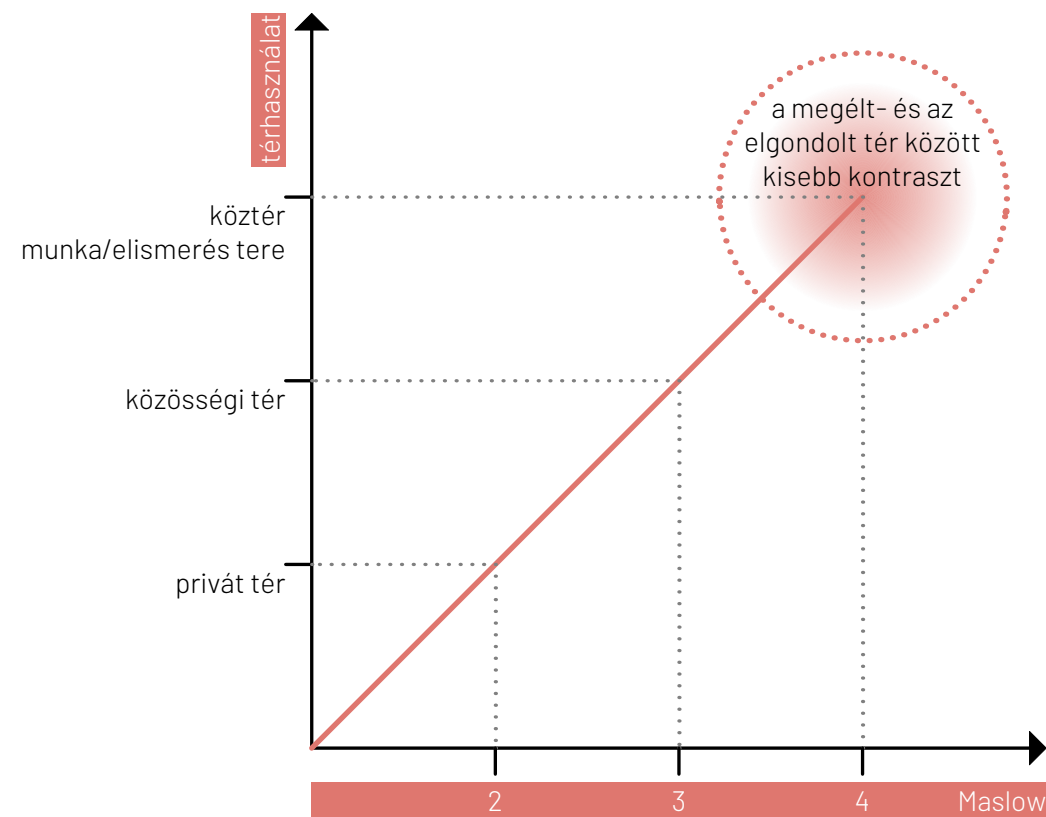
az újrahasznosított épület és a környezet viszonya

Egy újrahasznosított épület pozitív irányba változtathatja a társadalom szociális hozzáállását. Az állami-társadalmi szerepvállalás minőségét talán leginkább az mutatja, hogy a társadalom mennyire képes a marginális csoportokról gondoskodni.

A régi értékek megtartása, tovább örökítése a közösség szemében követendő attitűdöt képvisel. Egy új épület többnyire erősebb, szélsőségesebb véleményeket vált ki a befogadó környezetből.

Mindamellert, hogy egy helyreállítás jelentős mértékben emeli az épített környezet színvonalát, a meglévő épületek rehabilitációja fontos fenntarthatósági és gazdaságossági szempontoknak is eleget tesz.

a térbeli trialektika és a Maslow-piramis közötti kapcsolat

A társadalmi elfogadottság (az elgondolt tér) hatással van a megélt tér élményére. A kettő közötti feszültség feloldásában pedig az építész szerepe nagyon fontossá válik – a fizikai terek létrehozásával párbeszédet alakíthatunk ki a társadalommal, ez pedig hatással van a hajléktalanságban rekedt egyénre is.

Az elemzett példák és a pályázati tapasztalatok megerősítették azt a feltételezésemet, hogy az átmeneti hajléktalanszállók problémáinak komplexitása túlmutat az építészetten, mégis a legtöbb esetben **az építészet konkrét eszközeivel hozzájárulhatunk a koncepció szerint megélt terek létrehozásához, amely elősegítheti az elgondolt- és a megélt tér közötti konfliktus lebontását.**

A Maslow-piramis lépcsőin felfelé lépdelve a hajléktalan ember és a társadalom közötti kapocs erősödik.

↑05 a térhasználati hármasság és a Maslow-piramis kapcsolata

hazai jövőkép-vágy

Magyarországon a meglévő infrastruktúra rehabilitálása látszik a reális célkitűzésnek.

A megoldás a koncepciózus átalakításokban lehet, amelyek kellő átgondoltság mellett újra értelmezik a régi térhasználatot. Ebben a vonatkozásban az emberi és építészeti rehabilitáció összekapcsolható és inspirálóan hathat a megújuló intézmény lakóira, illetve a befogadó környezet számára.

© Öcsi Gabriella | ocsi.gabriella@gmail.com

A társadalmi margón túl
Az átmeneti hajléktalanszállók építészeti-rehabilitációs lehetőségeinek
vizsgálata

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Építésmérnöki Kar
Építőművészeti Doktori Iskola

Budapest 2023

